

INSTANTIE:
CONSTITUTIONEEL HOF VAN DE REPUBLIEK SURINAME
CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF
SURINAME

ZAAKNUMMER:
CH-05

DATUM BESLISSING:
23 augustus 2023

PUBLICATIEDATUM:

RECHTSGEBIED:
Strafrecht/ Strafvordering/ Mensenrechten/ Internationaal recht

BETREFFENDE:
Toetsing ex. artikel 144 Grondwet jo. artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof, van de wet van 23 november 1977, houdende vaststelling van een nieuw Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no. 94), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 1980 no. 116, S.B. 1982 no. 84, S.B. 1989 no. 98, S.B. 1989 no. 100, S.B. 2002 no. 67, S.B. 2002 no 68, S.B. 2002 no. 70, S.B. 2002 no. 71, S.B. 2004 no. 73, S.B. 2004 no. 105, althans gedeelten daarvan te weten de artikelen 261 jo. 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 Sv., op de verenigbaarheid met het recht van non-discriminatie en het recht op een eerlijk (strafrechtelijk) proces aan de Grondwet, het Internationaal Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten (IVBPR) en het Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens (AVRM).

1. RECHTSMACHT VAN HET CONSTITUTIONEEL HOF

De toetsingsbevoegdheid van het Constitutioneel Hof (C-Hof) wordt geactiveerd door een verzoek van een toetsingsgerechtigde. Hierbij is van het beginsel van lijdelijkheid van het Hof uitgegaan.¹ Gegeven dit uitgangspunt ligt het niet aan het Hof om buiten de door de verzoegerechtigde geformuleerde gronden, ambtshalve te oordelen over de vraag of ook bepalingen die betrekking hebben op andere delen in de wet zowel constitutioneel als wel verdragsconform zijn.

Het Constitutioneel Hof heeft echter ingevolge artikel 19 lid 2 Wet Constitutioneel Hof ambtshalve wel de bevoegdheid de gronden waarop het verzoek tot toetsing is gebaseerd aan te vullen. Deze aanvulling moet zijn ingegeven door de noodzaak van de in verband van de toetsing vereiste volledigheid van de gronden.²

Het Constitutioneel Hof is van oordeel dat zij bevoegd is om de gestelde rechtsvraag betreffende toetsing van de wet van 23 november 1977, houdende vaststelling van een nieuw Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no. 94), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 1980 no. 116, S.B. 1982 no. 84, S.B. 1989 no. 98, S.B. 1989 no. 100, S.B. 2002 no. 67, S.B. 2002 no. 68, S.B. 2002 no. 70, S.B. 2002 no. 71, S.B. 2004 no. 73, S.B. 2004 no. 105, althans gedeelten daarvan te weten de artikelen 261 jo. 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 Sv., op de verenigbaarheid met het recht van non-discriminatie en het recht op een eerlijk (strafrechtelijk) proces aan de Grondwet en Verdragen te beantwoorden.

Indien het Constitutioneel Hof oordeelt dat er sprake is van strijdigheid met een wet of delen ervan met de Grondwet en aan van toepassing zijnde overeenkomsten met andere mogelijkheden en volkenrechtelijke organisaties c.q. Verdragen dan is het directe rechtsgevolg dat uit artikel 144 lid 3 Grondwet voortvloeit dat de wet of gedeelten daarvan conform artikel 28 lid 1 Wet Constitutioneel Hof onverbindend zijn met ingang van de dag van de beslissing van het Hof. Dit betekent dat de wet of delen daarvan niet meer van toepassing zijn en dus niet meer kunnen worden toegepast en dus geen rechtskracht meer hebben. Voor het intreden van dit rechtsgevolg is er geen nadere rechtshandeling vereist. Aangezien betreffende wet of gedeelten van de wet door de beslissing van het Hof conform artikel 144 lid 3 Grondwet onverbindend worden, is het verder des wetgeving om deze in te trekken, te verbeteren of aan te vullen.³ Het normadressaat van de Wet Constitutioneel Hof is dat het zich richt tot een ieder.

Indien het Constitutioneel Hof conform artikel 28 lid 2 c.q. artikel 12 lid 3 Wet Constitutioneel Hof op verzoek van De Nationale Assemblée, oordeelt dat in een wetsontwerp strijdigheid met één of meer bepalingen van de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst bestaat, dan geeft het Hof een advies hieromtrent en wordt dit advies betreffende de toetsing van het desbetreffende wetsontwerp naar de Nationale Assemblée terug gezonden.⁴

¹ MvT Wet Constitutioneel Hof.

² Artikel 19 lid 2 Wet Constitutioneel Hof.

³ MvT Wet Constitutioneel Hof, p. 21

⁴ Artikel 12 lid 3 Wet Constitutioneel Hof: *De Nationale Assemblée kan voordat er een definitief besluit wordt genomen over een wetsvoorstel, het Hof verzoeken zich uit te spreken over de al dan niet verenigbaarheid van het wetsvoorstel met één of meer bepalingen van de Grondwet en aan de burgers verbindende bepalingen van overeenkomsten met andere mogendheden en met Volkenrechtelijke organisaties, hierna te noemen: volkenrechtelijke overeenkomsten.*

2. VERLOOP PROCEDURE

(1) Indiening van het verzoekschrift bij het Constitutioneel Hof op 08 augustus 2022, zulks overeenkomstig het bepaalde in artikel 144 lid 2 Grondwet in verband met artikel 12 lid 4 sub d, Wet Constitutioneel Hof (S.B. 2019 no. 118) door mr. Murwin Dubois, wonende aan de Honingbijsstraat nr. 8 te Paramaribo en mr. Milton A. Castelen, wonende aan de Loefbeeklaan no. 5 te Paramaribo, beide advocaten toegelaten tot de Baile van het Hof van Justitie en ten deze domicilie kiezende aan de Prins Hendrikstraat no. 4 te Paramaribo bij het advocatenkantoor mr. M. Dubois.

(2) Het ingediende verzoekschrift voldoet aan de vereisten van artikel 15 Wet Constitutioneel Hof. Het Constitutioneel Hof acht verzoekers daarom ontvankelijk in hun verzoek en acht zich ook bevoegd om het verzoek in behandeling te nemen.

(3) Het Constitutioneel Hof heeft voor de beantwoording van de voorgelegde rechtsvragen conform artikel 3 lid 5 Wet Constitutioneel Hof, twee deskundigen gehoord.⁵ Tevens heeft het Constitutioneel Hof ook gebruik gemaakt van het advies van de externe deskundige te weten: prof. mr. Theo de Roos, emeritus-hoogleraar strafrecht en strafprocesrecht. Vervolgens heeft het Constitutioneel Hof kennisgenomen van beschikbare relevante rechtswetenschappelijk, literatuur en jurisprudentie. Het Constitutioneel Hof heeft ook gebruik gemaakt van de rechtspraak van het EHRM te Straatsburg in relatie tot het in dit verband relevante artikel 6 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) (fair trial), dienende als kenbron voor de beantwoording van het door eisers ingediend verzoek.

Het betreffende advies, de geraadpleegde literatuur en jurisprudentie kunnen worden gelezen op het secretariaat van het Constitutioneel Hof.

(4) Het Constitutioneel Hof heeft ten slotte omtrent al het voorgaande beraadslaagd, doch heeft wederom vanwege de complexiteit van de materie en de zwaarwichtigheid van de rechtsvraag, betreffende de toetsing van de wet van 23 november 1977, houdende vaststelling van een nieuw Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no. 94), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 1980 no. 116, S.B. 1982 no. 84, S.B. 1989 no. 98, S.B. 1989 no. 100, S.B. 2002 no. 67, S.B. 2002 no. 68, S.B. 2002 no. 70, S.B. 2002 no. 71, S.B. 2004 no. 73, S.B. 2004 no. 105, althans gedeelten daarvan te weten de artikelen 261 jo. 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 Sv., op de verenigbaarheid met het recht van non-discriminatie en het recht op een eerlijk (strafrechtelijk) proces aan de Grondwet en Verdragen, niet binnen de termijn van drie maanden gesteld in artikel 23 lid 1 Wet Constitutioneel Hof een beslissing hieromtrent kunnen nemen. Aangezien hier sprake is van een bijzonder geval conform artikel 23 lid 2 Wet Constitutioneel Hof, is van de termijn van artikel 23 lid 1 afgeweken en besluit het Constitutioneel Hof op heden 23 augustus 2023.

⁵ mr. Armand Van der San (gewezen Advocaat-generaal) en mr. Jimmy Kasdipowidjojo strafrecht docent, aan de Anton de Kom Universiteit.

3. HET VERZOEK

(1) Bij verzoekschrift d.d. 11 juli 2022, hebben mr. Murwin Dubois en mr. Milton A. Castelen, beide in de hoedanigheid van advocaten bij het Hof van Justitie op grond van artikel 12 lid 4 sub d van de Wet Constitutioneel Hof het verzoek ingediend bij het Constitutioneel Hof om de Wet van 23 november 1977, houdende vaststelling van een nieuw Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no. 94), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 1980 no. 116, S.B. 1982 no. 84, S.B. 1989 no. 98, S.B. 1989 no. 100, S.B. 2002 no. 67, S.B. 2002 no. 68, S.B. 2002 no. 70, S.B. 2002 no. 71, S.B. 2004 no. 73, S.B. 2004 no. 105, althans gedeelten daarvan te weten de artikelen 261 jo. 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 Sv. te toetsen, op de verenigbaarheid met het recht van non-discriminatie en het recht op een eerlijk (strafrechtelijk) proces aan de artikelen 8, 10, 11 en 12 lid 1 Grondwet, de artikelen 14 leden 1, 3 sub d, 5 en 26 IVBPR en de artikelen 1, 8 leden 1 en 2 sub d, sub h en 24 AVRM.

(2) Verzoekers zijn van oordeel dat de artikelen 261 jo. 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 van het Wetboek van Strafvordering onverenigbaar zijn met c.q. dat er strijdigheid bestaat met voornoemde bepalingen van de Grondwet, het IVBPR en het AVRM. Dat in het bijzonder het recht op non-discriminatie, zoals dat haar bescherming heeft in artikel 8 Grondwet, artikel 26 IVBPR en de artikelen 1 en 24 AVRM wordt geschonden door voornoemde bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, nu in het strafproces verdachten die in persoon verschijnen en verdachten die bij afwezigheid door een raadsman worden vertegenwoordigd geen gelijke behandeling krijgen.

(3) Verzoekers stellen eveneens dat genoemde bepalingen van het Wetboek van Strafvordering strijdig zijn met de rechten op een eerlijk (strafrechtelijk) proces, zoals die haar bescherming hebben in artikel 14 leden 1, 3 sub d en 5 IVBPR, artikel 8 lid 1 en lid 2 sub d en sub h AVRM en de artikelen 10, 11 en 12 lid 1 Grondwet.

De schendingen met betrekking tot het recht op eerlijk (straf) proces hebben onder andere volgens verzoekers te maken met:

1. De inbreuk op de gelijkheid voor de hoven en rechtbanken zoals gewaarborgd door artikel 14 lid 1 IVBPR, welke is uiteengezet door het United Nations Human Rights Committee;
2. Een dergelijk proces waarbij de verdachte indien niet aanwezig op de terechtzitting zich laat vertegenwoordigen door een raadsman, zou moeten gelden als een proces op tegenspraak, welke zou moeten eindigen met een vonnis op tegenspraak. Het genoemde proces blijft echter een procedure bij verstek waarbij er sprake is van een verstekvonnis. Dit zou in strijd zijn met de artikelen 10 en 12 lid 1 Grondwet, artikel 14 lid 3 sub d IVBPR en artikel 8 lid 1 en lid 2 sub d AVRM;
3. Het ontnemen van het recht om tegen een veroordelend (straf)vonnis in hoger beroep te gaan, welk in strijd wordt geacht met de artikelen 10 en 11 Grondwet, artikel 14 lid 5 IVBPR en artikel 8 lid 1 en lid 2 sub h AVRM.

- (4) Op grond van het bovenvermeld verzoek zal het Constitutioneel Hof de volgende rechtsvragen beantwoorden:
- a) In hoeverre zijn de artikelen 261 jo. 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 van het Wetboek van Strafvordering verenigbaar met de artikelen 8, 10, 11 en 12 lid 1 Grondwet;
 - b) In hoeverre zijn de artikelen 261 jo. 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 van het Wetboek van Strafvordering verenigbaar met de artikelen 14 leden 1, 3 sub d, 5 en artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten (IVBPR);
 - c) In hoeverre zijn de artikelen 261 jo. 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 van het Wetboek van Strafvordering verenigbaar met de artikelen 1, 8 leden 1 en 2 sub d, sub h en 24 van het Amerikaans Verdrag inzake de Rechten van de Mens (AVRM).

4. BEVOEGDHEID VAN HET CONSTITUTIONEEL HOF

- (1) Het Constitutioneel Hof acht zich overeenkomstig het bepaalde in artikel 144 lid 2 Grondwet jo. artikel 12 leden 1 en 4 Wet Constitutioneel Hof bevoegd om tot toetsing over te gaan van het bepaalde in de artikelen 261 jo. 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 van het Wetboek van Strafvordering, zoals door verzoekers is gevraagd.
- (2) Ten aanzien van de bevoegdheid van het Constitutioneel Hof bepaalt artikel 144 lid 2 Grondwet jo. artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof namelijk, dat het Constitutioneel Hof de inhoud van een wet of een gedeelte daarvan toetst aan de Grondwet en aan de van toepassing zijnde (ieder verbindende bepalingen van) overeenkomsten met andere mogendheden en met volkenrechtelijke organisaties.
- (3) Het Wetboek van Strafvordering, waarvan genoemde bepalingen onderdeel van zijn, is een wet in formele zin en is eveneens vanaf 23 november 1977 (S.B. 1977 no.94), in werking getreden. Hiermee wordt voldaan aan de kwalificatie van de wetten als bedoeld in artikel 144 lid 2 Grondwet en is daarmee eveneens de bevoegdheid tot toetsing door het Constitutioneel Hof komen vast te staan.⁶

5. ONTVANKELIJKHEID VAN HET VERZOEK

- (1) Het ingediende verzoekschrift voldoet aan de vereisten van artikel 15 Wet Constitutioneel Hof. Het Constitutioneel Hof acht verzoekers daarom ontvankelijk in hun verzoek. Verzoekers waren immers op de dag van indiening van het verzoek advocaten bij het Hof van Justitie en behoorden daardoor ingevolge artikel 12 lid 4 sub d Wet Constitutioneel Hof tot de daarin genoemde verzoekgerechtigden.
- (2) Daar in het verzoekschrift eveneens de bepalingen van de Grondwet en volkenrechtelijke overeenkomsten zijn vermeld, waaraan voornoemde artikelen van het Wetboek van Strafvordering onder meer getoetst dient te worden en verder aan de overige ingevolge artikel 15 Wet Constitutioneel Hof gestelde vereisten is voldaan, kan het verzoek derhalve worden ontvangen.

⁶ MvT Wet Constitutioneel Hof, p. 18

6. DE VERHOUDING TUSSEN GRONDWET EN VERDRAGEN

Nu zowel toetsing zal plaatsvinden aan de Grondwet als aan internationale Verdragen, is artikel 26 van het Verdrag van Wenen toepasselijk (het zogenaamde Verdragenverdrag), waarbij Suriname ook partij is. Het Amerikaans Verdrag inzake Rechten van de Mens (AVRM) en het Internationaal Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten (IVBPR), zijn voor Suriname van toepassing zijnde verdragen en hebben rechtstreekse werking. Het voorgaande benadrukt, in verband met de voor de onderhavige toetsing, het belang van de aan de orde zijnde mensenrechtenverdragen. In het algemeen dienen een ieder verbindende en rechtstreeks werkende verdragsbepalingen te prevaleren boven de nationale wetgeving en dient de nationale wetgeving te worden aangepast.

7. TOETSING DOOR HET CONSTITUTIONEEL HOF

7.1. De regeling van de verstekprocedure in het Wetboek van Strafvordering.

(1) Grondslag van de verstekregeling:

De verstekregeling in een strafprocedure vindt haar grondslag in de artikelen 261 tot en met 264 (Derde Boek Titel III/De behandeling ter terechtzitting), alsmede in de artikelen 364 tot en met 367 (Vierde Boek Titel IV/Verzet) en 369 (Vierde Boek Titel II/Hoger Beroep van vonnissen) van het Wetboek van Strafvordering, luidende als volgt:

Verstekverlening

Artikel 261

Tegen de verdachte die in gebreke is op de aan hem gedane dagvaarding op de terechtzitting te verschijnen of zich overeenkomstig het volgende artikel te laten vertegenwoordigen wordt verstek verleend, tenzij het Hof bij de aanvang van het onderzoek het bevel geeft, bedoeld in artikel 263, eerste lid; het onderzoek wordt daarna voortgezet, onverminderd de bepaling van artikel 259.

Bevel om in persoon te verschijnen

Artikel 263 (leden 1 en 3).

- 1. Indien de verdachte niet op de terechtzitting tegenwoordig is, kan het Hof zowel bij de aanvang als gedurende de loop van het onderzoek bevelen dat hij op een door het Hof te bepalen tijdstip ter terechtzitting aanwezig zal zijn.*
- 3. Indien de verdachte op het bepaalde tijdstip niet op de terechtzitting is verschenen, verleent het Hof verstek, indien dit nog niet heeft plaatsgehad; het onderzoek wordt daarna voortgezet.*

Mogelijkheid van verzet

Artikel 364

Tegen een bij verstek gewezen vonnis, als uitspraak gegeven, kan degene die daarbij niet van de gehele tenlastelegging is vrijgesproken, noch daaraan geheel of gedeeltelijk heeft voldaan, verzet doen:

- a. indien de dagvaarding om ter terechtzitting te verschijnen hem in persoon is bekend, gedurende veertien dagen na de uitspraak;*

b. in andere gevallen, uiterlijk veertien dagen nadat zich een omstandigheid heeft voorgedaan, waaruit voortvloeit dat het vonnis hem bekend is.

Niet verschijning van de verdachte: Vervallenverklaring verzet c.q. Schorsing

Artikel 366

1. Indien degene die in verzet is gekomen, niet ten dienende dage in rechte verschijnt, wordt het verzet vervallen verklaard en het bij verstek gewezen vonnis ten uitvoer gelegd of verder uitgevoerd.
2. De rechter kan evenwel, bij niet-verschijning van de verdachte met of zonder tijdsbepaling de schorsing van het onderzoek gelasten teneinde de verdachte alsnog gelegenheid te geven om te verschijnen. Het bepaalde in artikel 259, vierde en vijfde lid Wetboek van Strafvordering, is van toepassing. Verschijnt de verdachte niet op de nadere terechtzitting, dan is, tenzij de schorsing wordt verlengd, het eerste lid van toepassing. Dat wil zeggen dat het verzet vervallen wordt verklaard en het bij verstek gewezen vonnis ten uitvoer wordt gelegd of verder wordt uit gevoerd.

Hoger Beroep van verstekvonnissen

Artikel 369

Van vonnissen bij verstek gewezen kan alleen het Openbaar Ministerie in hoger beroep komen. Dit beroep vervalt van rechtswege als de verdachte verzet doet binnen de bij artikel 364 voorgeschreven termijn van (14 dagen), doch vóór de aanvang van de terechtzitting in hoger beroep. Indien, in dit geval, het verzet vervallen wordt verklaard kan het Openbaar Ministerie opnieuw van het bij verstek gewezen vonnis in hoger beroep komen.

(2) De verstekprocedure in het Wetboek van Strafvordering

Algemene beschouwing

De verstekregeling in het Wetboek van Strafvordering voorziet in de mogelijkheid van een strafproces zonder de aanwezigheid van de verdachte. Als de verdachte ervoor kiest om voor welke reden dan ook niet ter terechtzitting te verschijnen kan de berechting in zijn afwezigheid plaatsvinden. Het strafproces wordt hierdoor dan ook niet “onnodig” opgehouden. Het aanwezigheidsrecht is echter niet absoluut⁷, omdat een verdachte daarmee het proces zou kunnen stilleggen door opzettelijk weg te blijven of door onvindbaar te zijn. Het strafproces kent een aanwezigheidsrecht en al lang niet meer een aanwezigheidsplicht⁸ voor de verdachte. Bovendien moet het recht worden afgewogen tegen belangen die de maatschappij heeft bij het afdoen van strafzaken en het berechten van criminelen. Voor een verstekvonnis is bepalend dat het onderzoek ter terechtzitting buiten de aanwezigheid van de verdachte geschiedt.⁹ Bovendien brengt verstekverlening met zich mee dat de verdachte in principe van verdediging verstoken is.¹⁰ Het Surinaams Wetboek van Strafvordering geeft geen antwoord op de vraag of de aanwezige raadsman in een verstekbehandeling ter verdediging mag optreden. De wetgever is ervan uitgegaan – zonder dat met zoveel woorden in de wet vast te

⁷ EHRM 12 februari 1985, 9024/80, par. 29 (Colozza/Italië): *Het is consistente Nederlandse rechtspraak, sinds de zaak Collozo, dat het aanwezigheidsrecht moet worden ingelezen in artikel 6 EVRM, omdat aanwezigheid de verdachte in staat stelt effectief gebruik te maken van de rechten die artikel 6 EVRM hem toekent*

⁸ Zie uitgebreid: G.J.M. Corstens, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Arnhem 1993, p. 520-521, Beekhuis.t.a.p. pp13-14

⁹ Cleieren en Nijboer, *Tekst en Commentaar, Strafvordering* zevende druk pag. 958 e.v

¹⁰ Zie noot van Knigge in Caribisch Juristenblad 2021 (10) 2 – doi:10.5553/CJB/221132662021010002001

leggen – dat slechts bij een verschenen verdachte de raadsman ter zitting mag worden toegelaten.¹¹ In deze uitleg van het systeem in het Wetboek van Strafvordering kan niet worden afgeleid dat verdediging door de raadsman in een verstekprocedure niet mogelijk is.¹² In artikel 261 Wetboek van Strafvordering wordt deze vraag niet beantwoord.¹³ Het Constitutioneel Hof betreft bij de analyse van artikel 261 Wetboek van Strafvordering tevens de wetssystematiek van de betreffende bepaling. Het Constitutioneel Hof benadrukt dan ook dat uit de genoemde bepaling van de verstekregeling in het Wetboek van Strafvordering geen wettelijke grondslag kan worden afgeleid, die toelating van de tegenwoordiging van de niet ter terechtzitting verschenen verdachte verbiedt en deze evenmin toelaat. Uit de literatuur blijkt dat bij de interpretatie van wetsartikelen een beroep gedaan kan worden op de redelijkheid en billijkheid om leemten in de wet op te vullen. Een redelijke wetsinterpretatie is dan het leidend criterium in samenhang met het algemeen systeem van de wet en de beginselen die daaruit zijn af te leiden. De uitleg van zo een wetsartikel (verstekprocedure) zou dan in principe in het voordeel van de verdachte kunnen worden uitgelegd. Dit is een regel van goede procesorde.¹⁴

(3) Bij de rechter in hoogste rechtsinstantie wordt thans aan het voorgaande een zodanige invulling gegeven, waarbij de verdediging (het pleiten en voeren van verweren) door de raadsman van de niet ter terechtzitting verschenen verdachte wel wordt toegelaten.¹⁵ Het voorgaande laat wel onverlet dat het gevoerde proces een verstekproces blijft. Echter ontbreekt naar Surinaams recht de wettelijke mogelijkheid om als verdachte bij afwezigheid tijdens het onderzoek ter terechtzitting verweer te kunnen voeren door middel van “tegenwoordiging” door een raadsman. Een procedureel gevolg daarvan is dat de zaak niet op tegenspraak wordt behandeld. Het na een dergelijke behandeling gewezen vonnis is een verstekvonnis, en niet een vonnis op tegenspraak.

(4) Verzet en hoger beroep bij een verstekvonnis

Artikel 364 Wetboek van Strafvordering voorziet in een mogelijkheid tot verzet voor degene die bij verstek is veroordeeld, binnen de daarbij gegeven termijnen en gegeven

¹¹ L.E.M. Hendriks, J.H. Klifman, G.P.M.F. Mols, Th. A. de Roos, J. Wöretshofer 1994, Hoofdstukken strafprocesrecht, pag. 301

¹² Meyer, 1994: De raadsman en de afwezige verdachte (een pre-advies): Samenvattend uit de jurisprudentie met betrekking tot de niet ter terechtzitting verschenen verdachte het volgende:

Besluit de rechter de zaak (bij verstek) of te doen dan komt aan de ter terechtzitting aanwezige raadsman van de verdachte in beginsel niet het recht toe voor deze de verdediging te voeren. Dat is anders als de ter terechtzitting aanwezige raadsman aanvoert en voor de rechter aannemelijk maakt dat de verdachte om klemmende redenen niet kan verschijnen.

Tot het doen van een verzoek strekkende tot verdediging van een verdachte buiten diens aanwezigheid (of tot aanhouding van de zaak) moet de ter terechtzitting aanwezige raadsman worden toegelaten. Het proces-verbaal van de zitting zal daar ook melding van moeten maken. Als het proces-verbaal niets over een dergelijk verzoek vermeldt doch slechts rept over de enkele aanwezigheid van de raadsman, moet het ervoor worden gehouden dat de raadsman een dergelijk verzoek niet heeft gedaan. Indien de aanwezige raadsman dat verzoekt - en ook ambtshalve - is de rechter steeds bevoegd hem tot de verdediging toe te laten, wanneer de verdachte niet is verschenen.

*Als de rechter de raadsman toelaat ondanks afwezigheid van de verdachte de verdediging te voeren -krachtens de hierboven genoemde bevoegdheid - moet hij de raadsman ook tot de hele verdediging toelaten en kan hij die toelating niet tot een of meer bepaalde punten beperken.*HR 22 maart 1988, NJ 1989, 13. De omstandigheid dat de rechter de raadsman toelaat ondanks afwezigheid van de verdachte de verdediging te voeren laat onverlet dat het gaat om een behandeling bij verstek.

¹³ Deze procedure is in Nederland vastgesteld in artikel 279 Nederlands Wetboek van Strafvordering: “De verdachte die niet is verschenen, kan zich ter terechtzitting laten verdedigen door een advocaat die verklaart daartoe uitdrukkelijk te zijn gemachtigd. De rechtbank stemt daarmee in, onverminderd het bepaalde in artikel 278, tweede lid. 2. De behandeling van de zaak tegen de verdachte die zijn advocaat tot zijn verdediging heeft gemachtigd, geldt als een procedure op tegenspraak”.

¹⁴ A. Minkenhof, de Nederlandse Strafvordering 2002, pag. 28

¹⁵ Zie SRU-2021-1. Uitspraak 30 augustus 2021. Zie SRU-HwJ-2023-5. Uitspraak 08 mei 2023. Zie SRU-HwJ-2023-4. Uitspraak 9 januari 2023.

omstandigheden. De behandeling van het verzet geschiedt door hetzelfde gerecht die het verstekvonnis heeft gewezen conform artikel 365 Wetboek van Strafvordering. Bij niet verschijning ter terechtzitting van degene die in verzet is gekomen wordt het ingestelde verzet vervallen verklaard en het bij verstek gewezen vonnis ten uitvoer gelegd of verder ten uitvoer gelegd (artikel 366 Wetboek van Strafvordering). Het instellen van een beroep bij een hogere rechtsinstantie (hoger beroep) is in dit geval dan niet mogelijk.¹⁶ Uit het fundamenteel karakter van het constitutionele recht op toegang tot de rechter vloeit echter voort dat voor een bij verstek veroordeelde verdachte altijd hoger beroep open moet staan.¹⁷

7.2 Toetsing van de artikelen 261 jo. 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 Wetboek van Strafvordering aan artikel 8 Grondwet, artikel 26 IVBPR en artikel 1 jo. 24 AVRM betreffende het recht op gelijkheid en non-discriminatie.

Aan de artikelen 8 Grondwet, 24 AVRM en 26 IVBPR ligt ten grondslag het beginsel van gelijkheid en het daaruit voortvloeiende verbod op discriminatie, luidende als volgt:

(1). Artikel 8 Grondwet:

- 1. Allen die zich op het grondgebied van Suriname bevinden hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.*
- 2. Niemand mag op grond van zijn geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden of enige andere status gediscrimineerd worden.*

Het aan artikel 8 Grondwet ten grondslag liggende beginsel van gelijkheid houdt in de gelijke behandeling voor een ieder. De aan de overheid opgelegde plicht in artikel 8 Grondwet tot gelijke behandeling betekent voor de burger een recht om ongelijk te zijn aan anderen en toch gelijk behandeld te worden. Deze bepaling eist, zoals gezegd, niet een gelijk maken, maar een gelijk behandelen. Onder het gelijkheidsbeginsel als grondrecht wordt verstaan: "gelijke gevallen moeten gelijk worden behandeld en ongelijke gevallen ongelijk". Het gelijkheidsbeginsel is een algemeen principe dat iedere burger (wettelijk) gelijke rechten en een gelijke behandeling in gelijke gevallen toekent.¹⁸

Mede in het kader van het rechtsstatelijke bewustzijn zal dan ook in het bijzonder de wet in de regeling van de positie van de burgers en in de relatie tussen de burgers en de overheid ook steeds van dat uitgangspunt moeten uitgaan. Hierbij wordt niet alleen de nadruk gelegd op een voor iedereen gelijke uitvoering van wetten, maar ook op de inhoud van die wetten zelf. Tegelijkertijd wordt eveneens benadrukt dat het beginsel in artikel 8 lid 1 Grondwet slechts doet op de "gelijke gevallen" dat "gelijk moeten worden behandeld" en dat hieruit voortvloeit dat "ongelijke gevallen", naar hun mate van ongelijkheid dan ook "ongelijk moeten worden behandeld".¹⁹

¹⁶ In Nederland is hiervoor een voorziening: indien de rechter het verzet vervallen verklaard, kan de verdachte in cassatie laten toetsen of de vervallenverklaring rechtmatig is. In Suriname hebben we geen cassatierechter, dus kan deze toetsing door het Hof van Justitie worden gedaan. Aangezien het Hof van Justitie ook een feitenrechter is, kan het Hof van Justitie na vaststelling dat de vervallenverklaring van het verzet ongegrond is de zaak dan verder behandelen in hoger beroep. Indien de raadsman in een verstekzaak de gelegenheid krijgt om te pleiten voor zijn cliënt zou naar het model in Nederland het vonnis in deze verstekzaak moeten worden beschouwd als een vonnis op tegenspraak en kan zowel de verdachte als het openbaar ministerie daarna in hoger beroep. Indien de raadsman in een verstekzaak de gelegenheid krijgt om te pleiten voor zijn cliënt, zou naar het model in Nederland het vonnis in deze verstekzaak moeten worden beschouwd als een vonnis op tegenspraak en kan zowel de verdachte als het openbaar ministerie daarna in hoger beroep.

¹⁷ Clieren en Verpalen, Tekst en Commentaar, negende druk, p. 1399.

¹⁸ D.J. Elzinga, R. De Lange, H.G. Hoogers, H.G. Van der Pot, *Handboek van het Nederlandse staatsrecht*, Deventer: Kluwer, 2006, p. 301

¹⁹ Zie ook Hirsch Ballin, Uitleg van de Grondwet, 2020, p. 36

Het voorgaande brengt met zich mee dat aan een ongelijke behandeling, dan gerechtvaardigde keuzes en motiveringen ten grondslag moeten liggen. De criteria op basis waarvan toch onderscheid wordt gemaakt moeten relevant en noodzakelijk zijn om een legitiem doel te verwezenlijken. De aanwezigheid en relevantie van de criteria op basis waarvan het onderscheid wordt gerechtvaardigd is dan ook doorslaggevend en van cruciaal belang om niet op het terrein van de discriminatie te belanden, zoals die haar bescherming vindt in artikel 8 lid 2 Grondwet. Het voorgaande betreft namelijk onderscheid op grond van bepaalde criteria die fundamenteel zijn aan de persoonlijkheid. Bovendien, moet het bij discriminatie gaan om onderscheid op basis van eigenschappen of kenmerken van personen, die in redelijkheid niet relevant zijn voor het bepalen van aanspraken en verplichtingen op een bepaald gebied van het maatschappelijk leven. De omschrijving maakt ook duidelijk dat het moet gaan om criteria die niet zakelijk relevant zijn en die resulteren in een nadelige behandeling.²⁰

(2). Artikel 26 IVBPR:

Allen zijn gelijk voor de wet en hebben zonder discriminatie aanspraak op gelijke bescherming door de wet. In dit verband verbiedt de wet discriminatie van welke aard dan ook en garandeert een ieder gelijke en doelmatige bescherming tegen discriminatie op welke grond ook, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom, geboorte of andere status.

Aan artikel 26 IVBPR, ligt eveneens ten grondslag het gelijkheidsbeginsel, welke in tegenstelling tot artikel 2 IVBPR kan worden ingeroepen onafhankelijk van de andere bepalingen van het Verdrag. Hierin ligt impliciet ook besloten de opdracht aan de wetgever om discriminatie te verbieden, en tegelijkertijd de gelijke behandeling als norm te hanteren. Verzoekers beroepen zich met betrekking tot artikel 26 IVBPR op General Comment no. 18, waarin de VN Mensenrechten Comité benadrukt dat gelijkheid voor de wet en gelijkheid door de wet zonder enige discriminatie, een algemeen basisbeginsel vormt met betrekking tot de bescherming van mensenrechten.²¹ Uit het voorgaande volgt dan ook dat bij de waarborging van in het Verdrag beschermde rechten zulks niet op discriminatoire wijze geschiedt, ook niet wanneer het betreft de in het verdrag beschermde rechten ter waarborging van een eerlijk strafproces, zoals gewaarborgd in artikel 14 IVBPR.²²

(3). Artikel 24 AVRM:

Allen zijn gelijk voor de wet. Dientengevolge hebben allen, zonder onderscheid, recht op gelijke bescherming door de wet.

Artikel 24 AVRM beschermt, evenals artikel 26 IVBPR en artikel 8 Grondwet het recht op gelijke bescherming. Het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens (IACHR) heeft ten aanzien van de artikelen 1 en 2 AVRM, dan ook benadrukt de verplichtingen welke op de AVRM lidstaten rusten om de in het AVRM erkende rechten en vrijheden te eerbiedigen en de vrije en volledige uitoefening ervan te verzekeren voor alle personen die onder hun

²⁰ Bestuursbesluit-01 Constitutioneel Hof d.d. 31 januari 2023, p. 5-6

²¹ Zie GC no. 18 van het Mensenrechten Comité betreffende artikel 26 IVBPR: "... article 26 provides that all persons are equal before the law and are entitled to equal protection of the law without discrimination, and that the law shall guarantee to all persons equal and effective protection against discrimination on any of the enumerated grounds. In the view of the Committee, article 26 does not merely duplicate the guarantee already provided for in article 2 but provides in itself an autonomous right. It prohibits discrimination in law or in fact in any field regulated and protected by public authorities..."

²² Allen zijn gelijk voor de rechter en de rechterlijke instanties. Bij het bepalen van de gegrontheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging, of het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen in een rechtsgeding, heeft een ieder recht op een eerlijke en openbare behandeling door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige bij de wet ingestelde rechterlijke instantie.

rechtsmacht vallen, waaronder aldus ook de rechten voortvloeiende uit artikel 24 AVRM, namelijk het recht op gelijke bescherming.²³

(4). Het Constitutioneel Hof overweegt met betrekking tot het recht op gelijkheid en non-discriminatie, dat:

- a) op het in de artikelen 8 Grondwet, 26 IVBPR en 24 AVRM ten grondslag liggende beginsel van gelijkheid volgt het recht van een ieder op gelijke behandeling, welk recht inhoudt niet alleen gelijkheid voor de wet in de toepassing ervan, maar dat de wet in haar inhoud ook die waarborging moet garanderen;
- b) hetgeen door verzoekers is gesteld ten aanzien van de strafvorderlijke verstekprocedure dan ook zal betreffen de positie van de verdachte die niet ter terechtzitting aanwezig is, ten opzichte van de verdachte die in het strafproces wel aanwezig is en de strafvorderlijke waarborgen waarmee zij in het Wetboek van Strafvordering worden omgeven;
- c) de verstekregeling in het Wetboek van Strafvordering in het algemeen aan de verdachte die niet ter terechtzitting aanwezig is een andere positie laat zien, ten opzichte van de verdachte in het strafproces die gebruik maakt van zijn aanwezigheidsrecht en ter terechtzitting aanwezig is, om in zijn eigen verdediging te voorzien, al dan niet bijgestaan door een raadsman. Aan de verdachte die niet ter terechtzitting aanwezig is wordt verstek verleend en het strafproces wordt overeenkomstig de verstekprocedure van het vermeld Wetboek van Strafvordering gevoerd, welke procedure naar de letterlijke tekst van de wet, ter zake aan de niet ter terechtzitting aanwezige verdachte geen voorziening geeft tot het doen van zijn verdediging ter terechtzitting door een raadsman;
- d) die positionering van de niet ter terechtzitting verschenen verdachte in een verstekprocedure ten opzichte van de aanwezige verdachte in het strafproces is dan ook gelegen in het systeem van het strafproces bij verstek, die zich naar huidige regeling kenmerkt als een niet op tegenspraak gebaseerd strafproces in ons Wetboek van Strafvordering. Een andere positionering van deze verdachte in dat strafproces kan ook niet in het Wetboek van Strafvordering worden gevonden. Het is thans geheel afhankelijk van de uitleg en aan de invulling welke aan de verstekprocedure in de rechtspraak wordt gegeven;
- e) het Constitutioneel Hof constateert evenwel dat er een ontwikkeling in de Surinaamse rechtspraak is waar te nemen dat de raadsman van de niet ter terechtzitting aanwezige verdachte wel wordt toegelaten in de verdediging van deze verdachte alsook tot het voeren van daarbij behorende verweren;²⁴
- f) het Constitutioneel Hof is dan ook van mening dat artikel 261 “Tegen...verleend” van het Wetboek van Strafvordering geen belemmering hoeft te vormen voor een niet ter terechtzitting verschenen verdachte om in zijn verdediging te worden voorzien door een raadsman;
- g) in tegenstelling tot de uitleg van artikel 261 “Tegen...verleend” Wetboek van Strafvordering is volgens het Constitutioneel Hof het gewaarborgde recht van de verdachte op toegang tot de rechter niet gegarandeerd in artikel 263 lid 1 en 3 Wetboek van Strafvordering, omdat bij niet verschijnen ter terechtzitting in persoon, de rechter kan bevelen dat de verdachte op de terechtzitting aanwezig dient te zijn. Vermeld artikel 263

²³ Advisory opinion OC-14/94 van 9 december 1994, van het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens (IACHR):

(international responsibility for the promulgation and reinforcement of laws in violation of the convention)

²⁴ Zie SRU-HvJ- 2023-5. Uitspraak 08 mei 2023. Zie SRU-HvJ-2023-4. Uitspraak 9 januari 2023.

moet dan ook in samenhang met de artikelen 366 jo. 369 Wetboek van Strafvordering worden gelezen.

“Indien de verdachte niet op de terechtzitting is verschenen, verleent het Hof verstek, indien dit nog niet heeft plaats gehad, en het onderzoek daarna wordt voortgezet” (lid 3);

- h) artikel 364 Wetboek van Strafvordering is een voorziening voor de verdachte en daarin is er geen strijdigheid aan te merken. Het doel van verzet is om ervoor te zorgen dat verdachte een eerlijke kans krijgt om haar/zijn zaak te verdedigen en eventuele onjuistheden weg te werken;

- i) in de artikelen 366 jo. 369 Wetboek van Strafvordering het recht op hoger beroep van de verdachte ontbreekt bij niet verschijning van de verdachte in de verzet procedure in tegenstelling tot de verdachte die wel verschijnt in persoon ter terechtzitting, hetgeen het discriminatoir karakter van die bepalingen aangeeft.

7.3. Toetsing van de artikelen 261 jo 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 Wetboek van Strafvordering aan artikel 14 lid 1, 3 d en 5 IVBPR, artikel 8 lid 2 sub d en h AVRМ en de artikelen 10, 11 en 12 lid 1 Grondwet met betrekking tot de schending van het recht op een eerlijk (strafrechtelijk) proces.

- 1) De artikelen 14 leden 1, 3 sub d en 5 IVBPR, artikel 8 lid 2 sub d en h AVRМ en 10, 11 en 12 Grondwet hebben allen betrekking op het recht op een eerlijk (straf) proces, en in bijzonderheid betreffende het recht op gelijkheid voor de hoven en rechtbanken, het recht van de verdachte in zijn tegenwoordigheid te worden berecht en te worden bijgestaan door een raadsman, alsmede het recht om tegen het vonnis in beroep te gaan bij een hoger rechtscollege.

- 2) De regeling van de verstekprocedure in het Wetboek van Strafvordering, welke eveneens in het kader van het “gelijkheidsbeginsel” aan de orde is, zal dan ook, gelet op voornoemde bepalingen van het IVBPR, het AVRМ en de Grondwet, de rechten van de verdachte overeenkomstig gewaarborgd moeten worden. De betreffende bepalingen van het Wetboek van Strafvordering dienen in overeenstemming te zijn met het IVBPR, AVRМ en de Grondwet.

- 3) Genoemde bepalingen luiden als volgt:

(.). Artikel 8 lid 2 sub d AVRМ:

Een ieder van een strafbaar feit beschuldigd, wordt voor onschuldig gehouden zolang zijn schuld niet volgens de wet is bewezen. Tijdens de procedure heeft een ieder, in volle gelijkheid, recht op de volgende minimale garanties:

d. het recht van de verdachte zichzelf te verdedigen of te worden bijgestaan door een raadsman van eigen keuze en zich vrijelijk en vertrouwelijk te verstaan met zijn raadsman;

h. het recht om tegen de uitspraak in beroep te gaan bij een hoger gerecht.

(.). Artikel 14 lid 1 en 3 sub d IVBPR:

1. Allen zijn gelijk voor de rechter en de rechterlijke instanties (...)

3. Bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolgning heeft een ieder, in volle gelijkheid recht op de volgende minimumgaranties: (...)

d. in zijn tegenwoordigheid te worden berecht, zichzelf te verdedigen of de bijstand te hebben van een raadsman naar eigen keuze. (...)

5. Een ieder die wegens een strafbaar feit is veroordeeld heeft het recht de schuldigverklaring en veroordeling opnieuw te doen beoordelen door een hoger rechtscollege overeenkomstig de wet.

(.). Artikelen 10, 11 en 12 lid 1 Grondwet

Artikel 10.

Een ieder heeft bij aantasting van zijn rechten en vrijheden aanspraak op een eerlijke en openbare behandeling van zijn klacht binnen redelijke termijn door een onafhankelijke en onpartijdige rechter.

Artikel 11.

Niemand kan tegen zijn wil worden afgehouden van de rechter die de wet hem aanwijst.

Artikel 12 lid 1.

1. Een ieder kan zich in rechte doen bijstaan.

7.3.1 Het recht op een eerlijk proces (the right to a fair trial)

1) De in het kader van deze toetsing betrokken bepalingen van de Grondwet, het IVBPR en het AVRM benadrukken allen "het recht op een eerlijk proces", waarvan het systeem van het strafproces in het Wetboek van Strafvordering als zodanig ook vanuit gaat, althans vanuit dient te gaan. Aan de onderhavige bepalingen van de Grondwet, zal dan ook die betekenis worden toegekend die eveneens ten grondslag ligt aan de gelijke bepalingen van het AVRM en IVBPR, nu zij dezelfde belangen waarborgen. Het Constitutioneel Hof geeft aan de onderhavige bepalingen van de Grondwet dan ook geen andere betekenis dan hetgeen valt onder de bescherming van gelijke bepalingen van het IVBPR en AVRM.

2) In bijzonderheid heeft het onderhavige geval betrekking op het recht van de verdachte bij het strafproces aanwezig te zijn en het recht te worden bijgestaan door een raadsman, ook bij zijn afwezigheid conform de genoemde bepalingen van de Grondwet, het AVRM en IVBPR. Het voorgaande (aanwezigheidsrecht) benadrukt aldus het recht van de verdachte dat de berechting van zijn strafzaak in zijn tegenwoordigheid dient te geschieden en om in zijn eigen verdediging te voorzien, persoonlijk of bij afwezigheid bijgestaan door een advocaat. De strikte wettelijke regeling van de betekening van de dagvaarding van de verdachte in het Wetboek van Strafvordering en de naleving daarvan, alsmede dat indien de omstandigheden bij de verdachte daartoe leiden, de zitting door de rechter kan worden aangehouden, hebben in bijzonderheid dan ook met dit "aanwezigheidsrecht" te maken.²⁵

3) In dit kader wordt eveneens verwezen naar een door het EHRM ingenomen standpunt ten aanzien van aan de artikelen 14 lid 3 sub d IVBPR en artikel 8 lid 2 sub d AVRM gelijke bepaling van artikel 6 EVRM, waarin "het aanwezigheidsrecht" van de verdachte in die bepalingen moet worden ingelezen. Eveneens stelt het EHRM dat de verdachte zich in zijn afwezigheid mag laten verdedigen door een raadsman, waarbij de rechter deze moet toelaten zonder al te formalistische eisen:

"The fact that the defendant in spite of having been properly summoned does not appear, cannot – even in the absence of the accuse – justify depriving him of his rights under

²⁵ Zie ook: CJB 2021 (10) 2 A. Keuning LLM & Prof. dr. E. Stamhuis, *Het rechtsmiddel van verzet is wat waard*

*article 6 par. 3 of the Convention to be defended by a counsel. Everyone charge with a criminal offence has the right to be defended by counsel. For this right to be practical and effective, and not merely theoretical, its exercise should not be made dependent on the fulfillment of unduly formalistic conditions. It is for the court to ensure that a trial is fair and, accordingly that counsel who attends trial for the apparent purpose of defending the accused in his absence, is given the opportunity to do so.*²⁶

- 4) Het Constitutioneel Hof verwijst dan ook naar General Comment no. 32 ten aanzien van artikel 14 lid 3 onder d IVBPR, waarin door het V.N. Mensenrechten Comité benadrukt wordt, dat de verdachten het recht hebben bij hun proces aanwezig te zijn (om in zijn eigen verdediging te voorzien of deze door een raadsman te doen). Een procedure in afwezigheid van de verdachte kan in sommige omstandigheden wel worden toegestaan in het belang van een goede rechtsbedeling, wanneer verdachten, hoewel zij voldoende van tevoren op de hoogte zijn gesteld van de procedure, weigeren hun recht om aanwezig te zijn uit te oefenen. Dergelijke processen zijn dan ook alleen verenigbaar met artikel 14 lid 3 sub d IVBPR indien de nodige maatregelen worden genomen om verdachten tijdig te dagvaarden en hen vooraf te informeren over de datum en plaats van hun proces en om hun aanwezigheid te verzoeken.²⁷
- 5) Het Constitutioneel Hof verwijst eveneens naar Paragraaf 37 van General Comment no. 32 van het V.N. Mensenrechten Comité ten aanzien van artikel 14 IVBPR waarin gesteld wordt dat alle verdachten van een strafrechtelijke vervolging het recht hebben om zich in persoon of door een raadsman naar eigen keuze te verdedigen²⁸ en dat hieruit volgt dat de verdachte de vrijheid heeft daaraan zelf vorm aan te geven, door in persoon ter terechtzitting te verschijnen met of zonder raadsman of zich bij zijn afwezigheid door een raadsman te laten vertegenwoordigen.
- 6) Het Constitutioneel Hof onderschrijft hetgeen door het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens in zijn *advisory opinion* is gesteld ten aanzien van artikel 27 lid 2, 25 en 8 AVR²⁹, waarbij het belang van artikel 8 AVR³⁰ (waaronder lid 2 sub d) wordt benadrukt in verband met een behoorlijke rechtsgang en dat zelf in tijd van “emergency” (noodtoestand) de aan artikel 8 voorvloeiende rechten niet kunnen worden opgeschort (artikel 4 AVR³¹).

7.3.2. Het Constitutioneel Hof overweegt met betrekking tot het recht op een eerlijk (strafrechtelijk) proces dat:

- a) in de verstekprocedure in het Wetboek van Strafvordering met uitzondering van artikel 261 “Tegen...verleend”, gelet op het karakter van de daarin gegeven procedure, een zodanige positie aan de niet ter terechtzitting aanwezige verdachte is gegeven, waarbij:
 - in die procedure geen voorzieningen zijn aangetroffen met betrekking tot de “vertegenwoordiging” in de verdediging van de niet ter terechtzitting aanwezige verdachte door een raadsman - evenmin in de gevolgen daarvan;

²⁶ zie *Lala vs NL EHRM 22 september 1994, 1486/89 en Pelladoch vs NL EHRM 22 september 1994, 1 6737/90*

²⁷ *Zie General comments 32 van het VN Mensenrechten Comité betreffende artikel 14 IVBPR*

²⁸ GC 37, par.37: “...the right of all accused of a criminal charge to defend themselves in person or through legal counsel of their own choosing...”

²⁹ *Zie Advisory opinion OC – 9/87 van 6 oktober 1987 van het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens (betreffende art. 27 (2), 25 en 8 AVR)*

- het gevolg van de verstekprocedure voor de verdachte steeds een verstekvonnis is, waartegen door de verdachte slechts verzet kan worden aangetekend;³⁰
 - de bij verstek veroordeelde slechts hoger beroep kan instellen, indien hij bij de verzetprocedure in persoon aanwezig is. Indien hij niet ten dienende dage in rechte verschijnt, vervalt het verzet en wordt het bij verstek gewezen vonnis ten uitvoer gelegd of verder uitgevoerd;³¹
- b) het recht op een eerlijk (straf)proces, zoals onder meer is gewaarborgd in de artikelen 14 leden 1, 3 sub d en 5 IVBPR, artikel 8 lid 2 sub d en h AVRМ, alsmede in de artikelen 10, 11 en 12 lid 1 Grondwet moet eveneens in de regeling van de verstekprocedure in het Wetboek van Strafvordering, zodanig gewaarborgd worden dat niet gezegd mag worden dat de betreffende bepalingen van het Wetboek van Strafvordering met die bepalingen van het IVBPR, AVRМ en de Grondwet onverenigbaar zijn;
- c) het systeem van het strafproces bij verstek kenmerkt zich niet als een op tegenspraak gebaseerd strafproces en dat ook in dit geval de positie van de verdachte die niet ter terechtzitting aanwezig is, afhankelijk is van de aan de verstekprocedure in vermeld Wetboek van Strafvordering terzake te geven uitleg en invulling;
- d) thans, mede in ogenschouw nemende de ontwikkeling in de rechtspraak in Suriname die aan het voorgaande een zodanige invulling heeft gegeven dat, anders dan voorheen, de raadsman in de verdediging van de niet ter terechtzitting aanwezige verdachte ook door de rechter in hoogste rechtsinstantie wordt toegelaten;
- e) aan de verschenen raadsman van de verdachte in het strafproces, in hoogste rechtsinstantie "onbeperkt" de mogelijkheid wordt geboden het woord ter verdediging van de niet ter terechtzitting aanwezige verdachte te voeren, doch het blijft een verstekvonnis. In het "verstekvonnis" wordt eveneens op de door de raadsman gevoerde verweren ingegaan;³²
- f) aan artikel 10 Grondwet, artikel 14 lid 3 sub d IVBPR en artikel 8 lid 2 sub d AVRМ ligt het beginsel van fair trial ten grondslag. In het bijzonder het aan de verdachte toekomende recht om in zijn tegenwoordigheid te worden berecht (aanwezigheidsrecht) en het recht zichzelf te verdedigen en het recht op rechtsbijstand middels een raadsman;
- g) dat artikel 14 IVBPR alsook artikel 8 AVRМ geen onderscheid maken tussen het recht op een raadsman van een wel ter terechtzitting verschenen verdachte en een niet ter terechtzitting verschenen verdachte om in zijn tegenwoordigheid te worden berecht, zichzelf te verdedigen of de bijstand te hebben van een raadsman naar eigen keuze. In artikel 14 lid 5 IVBPR is opgenomen *dat een ieder die wegens een strafbaar feit is veroordeeld het recht heeft de schuldigverklaring en veroordeling opnieuw te doen beoordelen door een hoger rechtscollege overeenkomstig de wet*;
- h) de strekking van artikel 364 Wetboek van Strafvordering handelt over verstektermijnen, waarbij de termijnen om verzet aan te tekenen pas lopen nadat het gewezen verstekvonnis aan degene die in verzet is gegaan in persoon is betekend en in andere gevallen nadat,

³⁰ Conform artikel 364 en artikel 369 Wetboek van Strafvordering kan alleen het Openbaar Ministerie tegen het verstekvonnis hoger beroep aantekenen

³¹ Artikel 366 en artikel 369 Wetboek van Strafvordering.

³² Zie Zaaknummer SP.G. No.3975/07 (30 augustus 2021).

een omstandigheid zich heeft voorgedaan, waaruit voortvloeit dat het vonnis hem bekend is;

- i) in tegenstelling tot de uitleg van artikel 261 “Tegen...verleend”, Wetboek van Strafvordering is volgens het Constitutioneel Hof het gewaarborgde recht van de verdachte op toegang tot de rechter niet gegarandeerd in artikel 263 Wetboek van Strafvordering, omdat bij niet verschijnen ter terechtzitting in persoon lid 1 en 3, de rechter kan bevelen dat de verdachte op de terechtzitting aanwezig dient te zijn; indien de verdachte niet op de terechtzitting verschijnt, verleent het Hof verstek indien nog niet heeft plaats gehad, waarna het onderzoek wordt voortgezet;

- j) gelet de constitutionele taakstelling van het Constitutioneel Hof en de daaraan verbonden begrenzingen – het niet zijn bevoegdheid is om in het onderhavige in een grondslag te voorzien, maar dat het aan de wetgever is om, in verband met het recht van de verdachte op een eerlijk proces, in het bijzonder om zich bij afwezigheid ter terechtzitting te laten vertegenwoordigen door een raadsman voorzien van een volmacht en nadere wettelijke voorzieningen te treffen ter zake de positionering van de verdachte in een verstekprocedure in het Wetboek van Strafvordering.

7.3.3. Ten aanzien van het recht op hoger beroep overweegt het Constitutioneel Hof voorts, dat:

- a) uit het Wetboek van Strafvordering en uit het systeem van het strafproces volgt, dat alléén wanneer de verdachte bij een verzetsprocedure ter terechtzitting in persoon aanwezig is tegen een daarin gewezen vonnis beroep kan worden aangetekend bij een hoger rechtscollege (hoger beroep), terwijl een bij verstek gewezen vonnis de veroordeelde slechts verzet kan aantekenen (artikel 364 Wetboek van Strafvordering) en het Openbaar Ministerie hoger beroep kan instellen bij een hoger rechtscollege (artikel 369 Wetboek van strafvordering). Indien de verdachte conform artikel 366 lid 1 niet ten dienende dage in rechte verschijnt wordt het verzet vervallen verklaard en het bij verstek gewezen vonnis ten uitvoer gelegd of verder uitgevoerd;

- b) het rechtsmiddel van verzet niet als overbodig beschouwd mag worden, nu dit middel aan de bij verstek veroordeelde een (extra) mogelijkheid biedt de verstekveroordeling te niet te doen; bij dit rechtsmiddel laat de wettelijke voorziening in het Wetboek van Strafvordering ter zake een positie van de verdachte (“veroordeelde”) zien, waarin zijn persoonlijke verschijning wordt vereist, op straffe van vervallen van dit rechtsmiddel bij de niet in rechte verschijning (artikel 366); het voorgaande is naar inziens van het Constitutioneel Hof in zekere zin sprake van een “verschijningsplicht van de verdachte, op straffe van verlies van een feitelijke instantie”, nu het gevolg daarvan is het verlies van de mogelijkheid van hoger beroep;³³ volgens het Constitutioneel Hof vloeit uit het fundamenteel karakter van het constitutionele recht op toegang tot de rechter voort dat voor een bij verstek veroordeelde verdachte altijd hoger beroep open moet staan;³⁴

- c) de artikelen 366 jo. 369 als onbevredigend kunnen worden aangemerkt, zulks met name gelegen in situaties waarin het voor de verdachte bijzonder bezwaarlijk is ter zitting te verschijnen, maar eveneens waarin de verdachte om hem moverende redenen ervan afziet ter terechtzitting te verschijnen;³⁵

³³ Zie ook advies prof. Th. de Roos, 2023

³⁴ Cielieren en Verpalen, Tekst en Commentaar, negende druk, p. 1399

³⁵ Zie ook advies prof. Th. de Roos, 2023

- d) deze persoonlijke “verschijningsplicht” is dan ook niet verenigbaar met genoemde bepalingen van de Grondwet, het IVBPR en het AVRМ (fair trial), indien aan de bepaling van artikel 366 Wetboek van Strafvordering niet die betekenis wordt gegeven waarbij aan de verdachte die ruimte wordt geboden zich ook door een raadsman te laten tegenwoordigen in zijn verdediging.³⁶
- e) het Constitutioneel Hof is van mening dat de bepaling van artikel 366 Wetboek van Strafvordering in relatie tot artikel 369 Wetboek van Strafvordering onverenigbaar is met het in artikel 14 lid 5 IVBPR en artikel 8 lid 2 sub d onder h AVRМ gewaarborgde recht van verdachte op beroep op een hoger rechtscollège, aangezien bij niet verschijning van de verdachte bij de verzetsprocedure, dat recht niet is gegarandeerd. Bij niet persoonlijke verschijning van de verdachte bij een ingestelde verzetsprocedure vervalt het verzet en is een mogelijkheid op hoger beroep voor verdachte eveneens uitgesloten. Anderzijds heeft het Openbaar Ministerie steeds de mogelijkheid, ook na een vervallenverklaring van een ingesteld verzet, het verstekvonnis in hoger beroep te komen. Niet is gebleken dat ten aanzien van deze bepalingen van het IVBPR en AVRМ door Suriname voorbehouden zijn gemaakt;
- f) het Constitutioneel Hof, eveneens in ogenschouw neemt de ontwikkeling in de Surinaamse rechtspraak,³⁷ de uitleg en invulling welke aan die bepalingen van het Wetboek van Strafvordering (artikel 369 Wetboek van Strafvordering) worden gegeven, welke – in lijn zijn met de betreffende bepalingen van het IVBPR en AVRМ met name dat de bij verstek veroordeelde, ook na een afgewezen verzet vanwege niet persoonlijke verschijning, in hoger beroep, bij de rechter in hoogste recht instantie wel rechtsingang is toegestaan. Het doel van hoger beroep is hier om te zorgen voor een eerlijke en volledige beoordeling van de zaak;
- g) het recht op toegang tot de rechter en het recht op een eerlijk proces hangen nauw met elkaar samen, niet alleen in de tekst van de artikelen 10, 11, 12 lid 1 Grondwet, maar ook volgens de jurisprudentie van het EHRМ op grond van artikel 6 EVRM. Een louter eerlijk proces zonder toegang tot een onafhankelijke en onpartijdige rechter voldoet niet aan de eisen van artikel 6 EVRM³⁸. Volgens het Constitutioneel Hof omvat het recht op toegang tot een onafhankelijke en onpartijdige rechter zoals gesteld in de artikelen 10, 11, 12 lid 1 Grondwet mede het recht op hoger beroep;
- h) gelet op het hiervoor gestelde, het aan de wetgever is gelegen, de bestaande wettelijke regelingen met betrekking tot de positionering van de verdachte in een verstekprocedure in hoger beroep in het Wetboek van Strafvordering vertragsconform nader te formuleren;

³⁶ Cleiren C.P.M., en Nijboer J.F., Tekst en Commentaar, Strafvordering Tekste & comment, zesde druk, p. 1139

³⁷ Zie SRU-2021-1. Uitspraak 30 augustus 2021. Zie SRU-HWJ- 2023-5. Uitspraak 08 mei 2023. Zie SRU-HWJ-2023-4. Uitspraak 9 januari 2023.

³⁸ W. Voermans, Onze constitutie 2023, p. 296

10. BESLISSING CONSTITUTIONEEL HOF

Gelet op de bovenvermelde toetsing van de artikelen 261 jo. 263 leden 1 en 3, 364, 366 en 369 Wetboek van Strafvordering, betreffende de verstek- en verzetsprocedure in strafproces is het Hof van oordeel:

1. dat vermeldde artikelen 261 "Tegen... verleend" jo. 364 Wetboek van Strafvordering, niet in strijd zijn met artikel 8 Grondwet, artikel 26 IVBPR en artikel 1 jo. 24 AVRM betreffende het recht op gelijkheid en non-discriminatie;
2. dat vermeldde artikelen 261 "Tegen... verleend" jo. 364 Wetboek van Strafvordering, niet in strijd zijn met de aan artikelen 14 lid 1, lid 3 sub d en lid 5 IVBPR, artikel 8 lid 1 en lid 2 sub d en h AVRM en de artikelen 10, 11 en 12 lid 1 Grondwet met betrekking tot de schending van het recht op een eerlijk (strafrechtelijk) proces;
3. dat vermeldde artikelen 261 "tenzij... 259" jo. 263 leden 1 en 3 jo. 366 jo. 369 Wetboek van Strafvordering, wel in strijd zijn met artikel 14 leden 1, 3 sub d en 5 IVBPR en artikel 8 lid 1, lid 2 sub d en sub h AVRM en de artikelen 8, 10, 11 en 12 lid 1 Grondwet, artikel 26 IVBPR en artikel 1 jo. 24 AVRM.

Van deze beslissing afschrift te zenden aan verzoekers aan, de Minister die belast is met justitiële aangelegenheden, de Minister die belast is met de zorg voor de publicatie van staatsbladen in het Staatsblad van de Republiek Suriname, alle colleges met rechtspraak belast, alsmede aan de voorzitter van De Nationale Assemblee.

Het Constitutioneel Hof,
De Voorzitter, mr. Gloria B. Y. Stirling

De leden:

mr. dr. Maya Manohar
mr. Rinette Djokarto

Plaatsvervangende leden:

mr. Roy Chitanie
mr. Bien Sojo

Aldus gewezen in het openbaar uitgesproken door mr. Stirling, voorzitter van het Constitutioneel Hof, d.d. 23 augustus 2023 te Paramaribo, in tegenwoordigheid van de plaatsvervangend Secretaris, mr. Moira J-A. R. Breidel

w.g. de Voorzitter,
mr. Gloria B. Y. Stirling

CONSTITUTIONEEL HOF SURINAME
W.g. de Piv. Secretaris
mr. Moira J-A. R. Breidel

CONSTITUTIONEEL HOF van de REPUBLIEK SURINAME
CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF SURINAME
Hoek Mr. F.H.R. Lima Po straat/ Watermolenstraat no. 22
E-Mail adres:secretariaat.hof@gmail.com
Telefoonnummers: +597 424178 / 597 424145